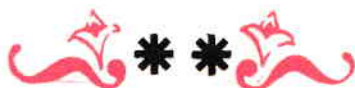

BASMELE ROMÂNILOR

CUPRINS

Petre Ispirescu	FĂT-FRUMOS CU PĂRUL DE AUR.....	5
Ioan Pop-Reteganul	CRÎNCU, VÂNĂTORUL CODRULUI	21
Dumitru Stăncescu	FATA UNCHIAȘULUI	37
Ioan Pop-Reteganul	VIZOR, CRAIUL ȘERPILOR	46
Pericle Papahagi	FRUMOASA-PĂMÂNTULUI	70
Al. Leca Morariu	ÎMPĂRATUL ALB ȘI ÎMPĂRATUL ROȘU	81
Ioan Pop-Reteganul	MINTĂ-CREAȚĂ, BUSUIOC ȘI SUCNĂ-MURGĂ	102
Ioan Pop-Reteganul	PIPĂRUȘ PETRU ȘI FLOREA ÎNFLORIT.....	116
I. Gr. Sbiera	VOINICUL FLORILOR	142
G. Catană	PASĂREA CU PANA DE AUR.....	166
I. Gr. Sbiera	DOI FEȚI-LOGOFEȚI CU PĂRUL DE AUR.....	177
Ioan Pop-Reteganul	FĂT-FRUMOS ZĂLOGIT.....	190

PETRE ISPIRESCU

FĂT-FRUMOS CU PĂRUL DE AUR

A FOST ODATĂ CA NICIODATĂ, că de n-ar fi nu s-ar mai povesti: că nu suntem de când cu basmele, ci suntem de când cu minciunile: de când se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci și nouă de oca de fier și călcâiul tot rămânea gol, și se urca în slava cerului și tot i se părea că este ușor.

De când scria musca pe perete.

Mai mincinos care nu crede.

A fost odată într-o pustie mare un pustnic. El petrecea singur-singurel. Vecinii săi erau fiarele pădurilor. Și așa era de bun, încât toate dobitoacele i se închinau, când se întâlneau cu dânsul. Într-una din zile, se duse pustnicul la marginea gârlei care curgea p-aproape de coliba lui și iată că văzu că vine pe apă un sicriaș smolit bine, și auzi un orăcăit ieșind dintr-însul. Stătu puțin și cugetă, și după ce zise câteva vorbe de rugăciune, intră în apă și cu o prăjină trase sicriașul la margine. Când îl deschise ce să vază în el? Un copilaș ca de vreo două luni; îl scoase din sicriu, și cum îl luă în brațe, copilul tăcu. Copilul avea atârnat ceva de gât. Și când luă baierul de la gâtul copilului, văzu că într-însul era o scrisoare; o citi și află că copilul este lepădat de o fată mare de împărat.

Pustnicul voia din toată inima să crească pruncul, dar când se gândi că n-are cu ce să-l hrănească, îl podidi un plâns ce nu se mai putea sfârși. Deodată răsări dintr-un colț al chiliei sale o viță, și numaidecât crescă și se înalță până la streășină. Pustnicul căută la dânsa și văzu struguri, unii copti, alții pârguiți, alții aguridă și alții în floare; îndată luă și dete copilului și văzând că-i mănâncă, se bucură din tot sufletul. Cu must de viță crescă copilul până ce începu să mănânce și altceva.

Iar dacă se mai mări copilul, pustnicul apucă și-l învătă să citească, să adune rădăcini, ca să se hrănească și să umble la vânat.

Dar, într-o zi, chemă pustnicul pe copil și-i zise:

— Fătul meu, simt că slăbesc din ce în ce; sunt bătrân, precum mă vezi, și află că de azi în trei zile o să mă duc pe lumea cealaltă.

Eu nu sunt tatăl tău cel adevărat, ci te-am prins pe gârlă, unde erai dat și pus într-un sicriș de mumă-ta.

Dacă voi adormi somnul cel veșnic, care o să-l cunoști după răceala și amorțirea ce vei vedea în tot trupul meu, să bagi de seamă că o să vie un leu. Să nu te sperii, dragul tatei; leul îmi va face groapa și tu vei trage pământ peste mine. De moștenire n-am ce să-ți las decât un frâu de cal. După ce vei rămânea singur, să te sui în pod, să iei frâul, să-l scuturi, și îndată va veni un cal la astă chemare și te va învăța ce să faci.

După cum zisese bătrânul, așa se și întâmplă. A treia zi pustnicul, luându-și rămas-bun de la fiul său cel de suflet, se culcă și adormi somnul cel lung. Apoi îndată veni un leu groaznic, nevoie mare, și veni răcnind; și cum văzu pe bătrân mort, îi săpă groapa cu unghiile sale; iar fiul îl îngropă și rămase acolo trei zile și trei nopți, plângând la mormânt. A treia zi, foamea îi aduse aminte că era dator să trăiască; se sculă de pe mormânt cu inima zdrobită de durere, se duse la viță și, cu mare mâhnire, văzu că ea se uscaseră; atunci își aduse aminte de vorbele bătrânului, și se sui în pod, unde găsi frâul, îl scutură și iată că veni un cal cu aripi și stând înaintea-i zise:

— Ce poruncești, stăpâne?

Copilul spuse calului din cuvânt în cuvânt toată întâmplarea cu moartea bătrânului, și îi zise:

— Iată-mă aici singur; rămâi tu cu mine; dar să mergem într-altă parte, unde să ne facem o colibă; căci aici dinaintea ălui mormânt nu știu de ce îmi vine să tot plâng.

Iar calul îi răspunse:

— Nu așa, stăpâne; noi ne vom duce să locuim unde sunt mulți oameni ca dumneata.

— Cum? întrebă băiatul, sunt mulți oameni ca mine și ca tata? Și o să trăim în mijlocul lor?

— Negreșit, îi răspunse calul.

— Atunci, dacă-i așa, întrebă copilul, de ce nu vin și ei pe la noi?

— Ei nu vin, îi mai zise calul, fiindcă n-au ce căuta p-aici; trebuie să mergem noi la dânșii.

— Să mergem, răspunse copilul cu bucurie.

Iar dacă-i spuse că trebuie să fie îmbrăcat, fiindcă ceilalți oameni nu umblă așa goi, el rămase cam pe gânduri; și calul îi zise să bage mâna în urechea lui stângă; și după ce băgă mâna, scoase niște haine pe care le îmbrăcă, ciudindu-se că nu știa cum să le întrebuițeze; calul însă îl învăță, și apoi copilul se îmbrăcă, încălecă pe dânșul și porni.

După ce ajunse în orașul cel mai de aproape și se văzu între mulțimea de oameni, furnicând în sus și în jos, se cam spăimântă copilul de atâta zgomot, și umblă tot cu frică, mirându-se de frumusețea caselor și de tot ce vedea; băgând însă de seamă că fiecare lucru își are rânduiala sa. Dar calul, îmbărbătându-l, îi zise:

— Vezi, stăpâne? aici toate sunt cu șartul lor, de aceea dar trebuie ca să-ți faci și tu un căpătâi.

Și după ce șezu acolo câteva zile, mai dându-se el cu lumea și obișnuindu-se a trăi în huetul ce înăbușește orașele, plecă, luând cu

sine calul său; și se duse, până ce ajunse la zâne, care erau în număr de trei, căută să se bage argat la dânsle, căci așa îl sfătuiseră să facă.

Zânele deocamdată nu prea voiau să-l ia în slujbă, dar se înduplecară la rugăciunile lui și-l primiră.

Calul adesea venea pe la domnul său, și într-o zi îi zise să bage bine de seamă, cum că în una din case, zânele aveau o baie în care la câțiva ani, într-o zi hotărâtă, curge aur, și cine se scaldă întâi, aceluia i se face părul de aur. Îi mai spuse să vadă că într-unul din tronurile casei, zânele aveau o legătură cu trei rânduri de haine, pe care le păstrau cu îngrijire. El băgă bine de seamă aceste vorbe și, de câte ori avea câte ceva greu de făcut, chema calul și-i da ajutor. Zânele îi dăse voie să umble prin toate casele, să deretece, să scuture, dar în camera cu baia să nu intre. Însă când lipsiră ele odată de acasă, el intră și luă aminte la toate câte îi zisese calul. Ochi și legătura cu hainele puse cu îngrijire într-un tron. Într-o zi zânele au plecat la sărbătoare, la alte zâne, și avură grijă să poruncească argatului că, în minut ce va auzi ceva zgomot în cămăruța cu baia, să rupă o șindrila din streșina casei, ca să le dea de știre lor și să se întoarcă degrabă, fiindcă ele știau că e aproape să înceapă a curge această apă de aur.

Fiul pustnicului pândea, și când văzu minunea asta, chemă numaidecât pe cal. Calul îi zise să se scalde; și așa și făcu. Ieșind din baie, el luă și legătura cu hainele, și o porni la sănătoasa, călare pe calul cel cu aripi, cu care zbură ca vântul și se ducea ca gândul. Cum călcă peste pragul porții, începură casele, curtea și grădina a se

cutremura așa de groaznic, încât se auzi până la zâne, și zânele îndată se întoarseră acasă.

Dacă văzură că argatul lipsește, și hainele nu sunt la loc, se luară după dânsul și-l urmăriră din loc în loc până ce, când era să puie mâna pe dânsul, el trecu hotarele lor și apoi stătu. Cum îl văzură scăpat, zânele se ciudiră de necaz că nu putură să-l prinză. Atunci ele îi ziseră:

— Ah! fecior de lele ce ești, cum de ne amăgiși? Arată-ne, măcar, să-ți vedem părul.

Atunci el își resfiră părul pe spinare; iar ele se uitau cu jind la dânsul și-i ziseră:

— Așa păr frumos niciodată n-am mai văzut! Fii sănătos, însă, încai fii bun de ne dă hainele.

Dar el nu voi, ci le opri și le luă în locul simbriei ce-i datorau zânele.

De aci se duse într-un oraș, își puse o bășică de ciriviși în cap, și se duse de se rugă de grădinarul împăratului ca să-l primească argat la grădina împărătească. Grădinarul nu prea vrea să-l asculte, dar după multă rugăciune îl primi, îl puse să lucreze pământ, să care apă,

să ude florile, îl învăță ca să curețe pomii și brazdele de buruieni. Făt-Frumos lua în cap tot ce-l învăța grădinarul, stăpânul său.

Împăratul avea trei fete; și așa multă grijă îi dase trebile împărăției, încât uitase de fete și că trebuie să le mărite. Într-una din zile, fata cea mai mare se vorbi cu surorile ei ca să ducă fiecare câte un pepene din care-i alesese să fie duși la masa împăratului. După ce se puse împăratul la masă, veniră și fetele și aduseră fiecare câte un pepene pe tipsia de aur și îi puseră dinaintea împăratului.

Împăratul se miră de această faptă și chemă sfatul împărăției să-i ghicească ce pildă să fie asta. Și dacă se adună sfatul, tăie pepenii și după ce văzu că unul se cam trecuse, al doilea era tocmai bun de mâncat și al treilea dase în copt zise:

— Împărate, să trăiești mulți ani, pilda asta însemnează vârsta fetelor Măriei Tale, și că a sosit timpul de a le da la casa lor.

Atunci împăratul hotărî să le mărite. Dete deci, sfoară în țară de această hotărâre; și chiar a doua zi începură a veni pețitori de la cutare și de la cutare fecior de împărat.

Iar după ce fata cea mai mare își alese mire pe un fiu de împărat, care-i păru mai frumos, se făcu mare nuntă împărătească.

Și după ce se sfârșiră veseliile, plecă împăratul cu toată curtea ca să petreacă pe fiică-sa până la hotarele împărăției sale celei noi. Numai fiica împăratului cea mai mică rămase acasă. Făt-Frumos, argatul de la grădină, văzând că și grădinarul se dusesse cu alaiul, chemă calul, încălecă, se îmbracă cu un rând de haine din câmpul cu florile, din cele luate de la zâne, și după ce-și lăsă părul său de aur pe spate, începu a alerga prin grădini în toate părțile, fără să fi băgat în seamă că fiica împăratului îl vede de pe fereastră, căci odaia ei da în grădină. Calul cu Făt-Frumos strică toată grădina; și când văzu că veselia lui făcuse pagubă, descălecă, se îmbracă cu hainele sale de argat și începu a drege ceea ce se stricase.

Când veni acasă grădinarul și văzu stricăciunea, se luă de gânduri, și începu a cerceta pe argat de neîngrijire, și era atât de supărat, încât p-aci era să-l și bată.

Dar fiica împăratului, care privea de la fereastră toate acestea, bătu în geam și ceru grădinarului să-i aducă niște flori. Grădinarul făcu ce făcu și adună de prin colțuri câteva floricele, le legă și le trimise împărătesei celei mici. Iar ea, dacă primi florile, îi dete un pumn de galbeni și-i trimise răspuns să nu se atingă de argat. Atunci grădinarul, vesel de un dar așa de frumos, își puse toate silințele, și în trei săptămâni făcu grădina la loc, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic într-însa.

Nu mult după aceea, fata împăratului cea mijlocie își alese și ea un fecior de împărat și-l luă de bărbat. Veseliile ținură ca și la sora cea mare; iar la sfârșitul veseliilor fu petrecută și ea până la hotarele împărăției sale. Dar fata cea mică a împăratului nu se duse, ci rămase acasă, prefăcându-se de astă-dată că este bolnavă. Argatul grădinii, cum se văzu iară singur, vru să se veselească și el ca toți slujitorii curții, dar fiindcă el nu se putea veseli decât cu bidiviul său, își chemă calul, se îmbracă cu alte haine, cerul cu stelele, își lăsă părul pe spate, încălecă și călcă toată grădina. Când băgă de seamă că iar fărâmasse

tot, se îmbracă cu hainele sale cele proaste și, bocindu-se, începu să dreagă ceea ce stricase. Ca și la întâia dată, grădinarul voind să-l cârpească, fu oprit de fata cea mai mică a împăratului, care ceruse flori și care îi trimise doi pumni de bani. Grădinarul se puse iar pe muncă, și dădu grădina gata în patru săptămâni.

Împăratul făcuse o vânătoare mare, și fiindcă scăpase de o mare primejdie, ridică un chioșc în pădurea aceea și chemă ca să serbeze mântuirea sa pe toți boierii și slujitorii curții la o masă înfricoșată ce pregătise acolo. Toți curtenii se duseră la chemarea împăratului, numai fiica sa rămase acasă.

Făt-Frumos, văzându-se iar singur, chemă calul și, voind să se veselească și dânsul, îmbracă hainele cu soarele în piept, luna în spate și doi luceferi în umeri; își lăsă părul de aur pe spate, încălecă calul și-l încură prin grădină, încât nu mai era chip de a o drege. Iar dacă văzu aceasta el, începu a se văicări, se îmbracă iute cu hainele lui cele de argat și nu știa de unde să înceapă meremetul. Mânia grădinarului trecu orice hotare, când veni și văzu acea mare pagubă. Dar când voi să-i dea pe foi pentru neîngrijirea lui, fiica împăratului bătu iar în geam și ceru flori. Grădinarul dădu din colț în colț și nu știa ce să facă: în cele din urmă, câtă și mai găsi vreo două floricele, care abia scăpaseră de copitele calului cu aripi, și le trimise. Dar fata de împărat îi dete poruncă să ierte pe bietul argat, pentru care îi și dădu trei pumni de galbeni.

Se apucă dar, croi din nou, și în patru săptămâni abia putu face ceva care să mai semene a grădină; iar argatului dete făgăduință că de se va mai întâmpla una ca asta, apoi are să fie zdrobit în bătaie și gonit.

Împăratul se luase de gânduri văzând pe fiică-sa tot tristă. Ea acum nu mai voia să iasă afară nici din casă. Hotărî dar s-o mărite; și începu a-i spune de cutare și de cutare fiu de împărat. Dar ea nu voia să audă de niciunul. Și dacă văzu așa împăratul, chemă sfatul și boierii și îi întrebă ce să facă.

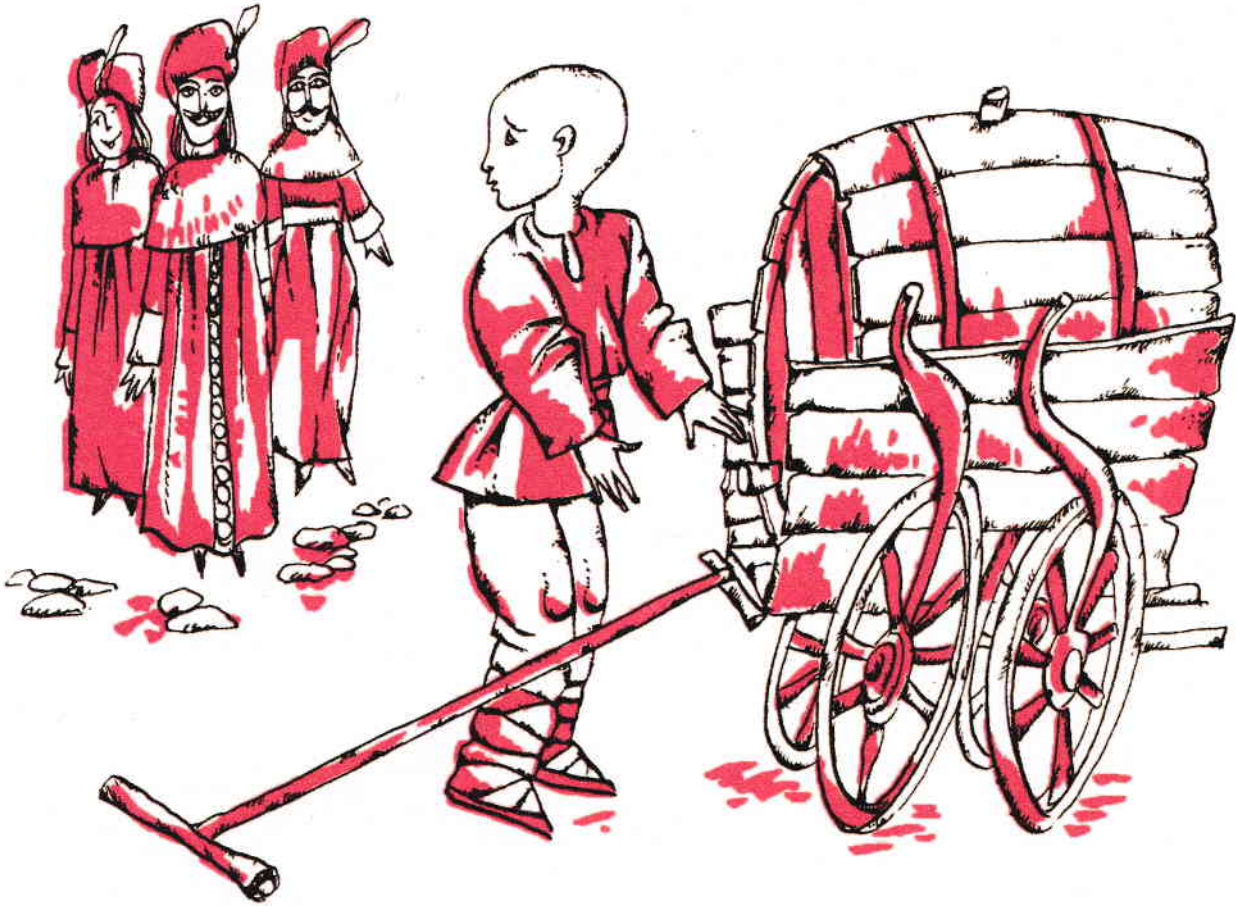
— Un foișor cu poarta pe dedesubt, îi răspunseră, pe unde să treacă toți fiii de împărat și de boieri, și, pe care-l va alege fata, să-l lovească cu un măr de aur ce-l va ține în mână și după acela s-o dea împăratul.

Așa se și făcu. Se dete sfoară în țară că este hotărârea împăratului să se adune mic și mare și să treacă pe sub poartă. Toți trecură; dar fata nu lovi pe niciunul. Mulți credeau că fata n-are voie să se mărite. Însă un boier bătrân zise să treacă și oamenii curții. Trecu și grădinarul, și bucătarul cel mare, și vătaful, și slugile, și vizitiii, și rândașii, dar giaba, fata nu lovi pe niciunul. Se făcu întrebare că dacă n-a mai rămas cineva netrecut și se află că a mai rămas un argat de la grădinărie, un argat cheleş.

LBRIS

We know
books

— Să treacă și acesta, zise împăratul.

Atunci chemă și pe argatul cel cheleş și-i zise să treacă și dânsul, dar el nu cuteză; iar dacă fu silit ca să treacă, trecu, și, când trecu, fata-l lovi cu mărul! Argatul începu a țipa și a fugi, și zise că i-a spart capul. Împăratul, cum văzu una ca asta, zise:

— Nu se poate asta, este o greșeală; fata mea nu e de crezut să fi ales tocmai pe cheleşul ăsta!

Căci nu se putea să se învoiască a da pe fie-sa după dânsul, deși era lovit cu mărul. Atunci puse de a doua oară să treacă lumea și de a doua oară fiică-sa lovi cu mărul în cap pe cheleş, care iar fugi ținându-se cu mâinile de cap. Împăratul, plin de mâhnire, iar își luă vorba înapoi și puse de a treia oară să treacă toată lumea. Dacă văzu împăratul că și d-a treia oară tot cheleşul a fost lovit, s-a plecat la sfatul împărăției și i-a dat lui pe fiică-sa.

Nunta se făcu în tăcere, și apoi îi oropsi pe amândoi; și nici nu voia să știe de dâșii, atât numai că de silă, de milă, îi primi